

ภาพสันนิษฐานพัฒนาการพระธาตุพนม โดย เพจปราสาทหินถิ่นแดนไทย จาก : <https://www.facebook.com/๕๘๖๑๐๙๖๔๗๓๒๕๐/photos/a.๑๕๘๙๑๑๐๘๙๗๖๖๔๕๐.๑๐๗๓๗๔๒๑๕๘.๕๘๖๑๐๙๖๔๗๓๒๕๐/๑๕๘๙๑๑๐๘๙๗๖๖๔๕๐/?type=๓&theater>. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

พระมหากัสสปะ อรหันตา ๕ ฮ้อย อัญเชิญอุรังคราสสู่ภูกำพร้าว้าและพระยาทั้ง ๕ ก่ออุปมุง

มหากัสสปะเถระเจ้า จึงเอาอรหันตทั้งหลาย ๕ ฮ้อยตน นำอุรังคราสพระเจ้าไปไว้ภูกำพร้าว้าแล มา
จอดยังเมืองหนองหานหันแล

ก่อนยามนั้น ท้าวพระยาทั้งหลายฮ้อยช่าว มีพระยาจุลลณีแลพรหมทัต แลพระยาอินทปฏิฐนคร
แลนันทเสน ก็มาเค้าโฮมกันที่แคมน้ำเบื้องใต้ปากน้ำเซหัน ตกแต่งคนทั้งหลายพันหื่นมุกจักก่อเป็นอาราม
ไว้ถ้ำมหากัสสปะเถระเจ้า

แม่นชาวเมืองหนองหานหลวง อันพระยาสุวัณณภิงคะเป็นเค้า ชาวเมืองหนองหานน้อย มีพระยา
คำแดงเป็นเค้า ตกแต่งกันพันแลงมาไว้แล้ว คนทั้งหลายจึงจาพัน (พนัน) กันว่า ผู้ชายชาวเมืองหนองหาน
หลวง จักก่ออุปมุงอันหนึ่งเที่ยงดอยที่แท่นพระเจ้าสุริยอุทัยแต่ก่อนนั้น ให้ลิวหินเข้า ไลหางปา¹ ทั่งมวร ผู้ยิง² ให้
ก่ออุปมุงอันหนึ่งแข่งกันดูเทิน ๒/๙/๑ วันหน้าพอฮ้อยแจ้งเห็นลายมือ ให้ก็เอา สำคั้น³ หมาย ดาวเพ็ก⁴ ออกให้
แล้ว ผีว่าผู้ใดก่อแล้ว พ้อม⁵ ดาวเพ็กออก จักไว้ธาตุดหัวอกให้ไปถ้ำปันทันแล

ยามนั้น ผู้ยิงทั้งหลายออกเป็นชาวเมืองหนองหานหลวงแลหนองหานน้อย ก็ เข้าแสง⁶ กันก่ออุปมุง
คัดแข่งผู้ชาย เขาว่า ไผ⁷ มีมือตั้งพระนารายณ์จก ก็หากมีมือทำนิ้วชูคนแล ว่าตั้งนั้นแล้วจึงก่อ

ฝูงพ่อชายทั้งหลาย โอด⁸ ว่า มีกำลังกว่า (บ) จักพ่ายผู้ยิง (จึง) ลวดจักก่อชัว (สะพาน) หินอันหนึ่ง
ยาวได้ฮ้อยวา ทางขวางได้ห้าวาไปจุ (ถึง) ตีนภูแล้ว จึงก่อขึ้นไต่แก้วขึ้น ผู้เถ้าผู้แก่ว่า ให้ก่ออุปมุงให้แล้วทันดาว
เพ็กออกก่อนเทิน ยังเหลือท่อใดจึงก่อชัวแลขึ้นไต่เทิน ลวดบั้งท่อติดจักกายเสียวว่าตั้งนี้ จึงก่ออุปมุงเป็นเตาไว้
สี่ด้าน แต่ฝาไปทันได้ก่อพานอุปปรารมี หินอันขนมาไปทันฮอด ๒/๙/๒ (ไส) นั้น ท่อแผ่นกาลา ท่อแผ่นแถบก็มี
เข้าป้องชอดคอนชา (หิว) เขาก็มีหลายหามแต่ก็มี หิวแต่ก็มี

ยามนั้น ผู้ยิงทั้งหลายเห็นผู้ชายก่อจักแล้วก่อน จึงแต่งกันเป็นหมู่เป็นชุม อันมีมายาช่างปฏิโลม
ตระหลูให้ไปเย้า (ยัวะ) โยผู้ชาย ชุมเป็นกำลังขนหินนั้น ผู้ชายจึงพ้อมกันปละหนึไปทีหนึ่ง แล้วแต่งกันขึ้นเที่ยง
ดอยมัดโคมไฟ ให้ว่าดาวเพ็กออกเสียแล้ว ว่าตั้งนั้นจึงเอากันไปนำผู้ยิง แม่นว่าผู้ยิงทั้งหลาย ฝูงผู้ชายไปก่อ
ช้อยนั้นก็แล้วก่อนดาวเพ็กออกหันแล⁹

1 ไลหางปลา-ผู้ปริวรรต

2 ผู้หญิง-ผู้ปริวรรต

3 สำคั้น-ผู้ปริวรรต

4 หมายถึง ดาวประกายพรึก

5 พ้อม-ผู้ปริวรรต

6 ร่วมแรง-ผู้ปริวรรต

7 หมายถึง ใคร

8 หมายถึง พุด, เจรจา, สนทนา, โอดอ้าง, อวด

9 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ว่า “ขณะนั้น ฝ่ายหญิงเห็นฝ่ายชายจะก่อแล้วก่อน จึงแต่งกันเป็นพวกเป็นหมู่
ออกไปพุดจา เต้า โลมเข้าหยอก พวกชายที่กำลังขนหินอยู่นั้น ชายเหล่านั้นเห็นหญิงมากระทำเช่นนั้น ก็พากันวางหินไว้ ณ ที่นั้น แล้วแต่ง
กันขึ้นบนดอยที่ก่ออุโมงค์ ทำโคมไฟจุดขึ้นแขวนไว้ จึงกล่าวกันว่าดาวเพ็กขึ้นแล้ว ๆ แล้วพากันตามหญิงไป แม้ผู้ที่ก่อบนดอยนั้นรู้ก็ตาม
กันลงไปหมดสิ้น ส่วนผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลายที่อยู่บนที่นั้น จึงจ่ม (บ่น) ว่าแค้นใจแท้ และเขากองหินไว้บนนั้น คนทั้งหลายจึงได้เรียกชื่อว่า แค้นแท้
มาจนกาลบัดนี้” หน้า ๔๒. จากนั้นเนื้อหาในตอนนี้ได้ขาดหายไป ผู้ปริวรรตจึงตรวจสอบและพบว่ามีการปรากฏเนื้อหาต่อบั้น (ตอน) นี้

ยามนั้น มหากัสสปะเถระเจ้า พอรหันตา ๕ ฮ้อยตน นำอุรังคธาตไปไว้ที่อุปัมุงอันก่อนแล้วนั้น จึงเข้าไปบิณฑบาต ในเมืองหนองหานหลวง หนองหานน้อย พระยาสุวณณกิงคละ พระยาคำแดงแลชาวเมือง ทั้งหลายใส่บาตแล้ว ๒/๑๐/๑ จึงได้ประทุบ ประทีป คันทรัสสะ¹⁰ ของหอมทุก เยื่อง¹¹ พระยาสุวณณกิงคละจึง พา ประริวาน¹² ไปนำอรหันตาเจ้า ขึ้นดอยไปไหว้อุรังคธาต ๓ ฮอบ หตสง¹³ สักกระบูชา

พระยาเห็นอุปัมุงบ่แล้วแลโกตเคียดแก่ชาวเมืองทั้งหลาย ล่ามเวียก¹⁴ (นายหมู่) จึงทูลถวายยังเหตุ ทั้งมวรให้แจ้งแก่พระยา เร่งทำโกตเคียดยิ่งนัก แต่ผู้ยิงจักกทำตาม โจต¹⁵ มหากัสสปะเจ้าจึงสมเพ็งถึง วิรุฬห์ปณหา มาเทศสนาว่า

กิงสุ อุณโห ชาโต อัคคินา กิงสุ มะณินัง อะติโรจะติ อะสะริโล (โร) จะระติ อะจิตตะโก นะโร ขาติ (มิ) ดังนี้

ดูรามหาราส พระเจ้าเทศสนาธัมมวิรุฬห์ปณหา (ปัญหา) คาถาอันนี้ว่า

อันใด แควน¹⁶ ฮ้อนยิ่งกว่าไฟ
อันใดยังแควนเฮืองยิ่งกว่าแก้ว
อันใดปมีตนแลฮู้ตระเดินไป
อันใดปมีจิตแล้วฮู้เกี่ยวกินคน
จักได้อันใดจา

พระยาก็บ่แก้ได้ จึงไหว้ มหากัสสปะเจ้า ๒/๑๐/๒ (ส) จึงไขให้แจ้งว่า

อันแควนฮ้อนกว่าไฟนั้น ได้ราคคะตันทาแล
อันแควนเฮืองกว่าแก้วนั้น ได้สัดติปัญญาอันฮู้ติ ปอง¹⁷ นั้น
อันปมีตนฮู้ตระเดินควานั้น ได้นามมธัมมจิตใจแล
ฮู้เกี่ยวกินคนนั้น ได้ชราธัมมคำเ้าแก่เหี่ยวแห้ง นั้นแล

อันว่า ราคคะตันทาธัมมนี้ ฮ้อนกว่าไฟ ชาตติไฟนี้ น้ำห้ามก็ยงฟัง ราคคะตันทาเกิด แม่นว่าเอาน้ำ แลไฟมาห้ามก็บ่ฟังแล สัพพัญญูเจ้าแลพระปัจเจกโพธิเจ้า แลชีนาสวเจ้าทั้งหลาย อันเห็นมาปาน (มายา) ดังเฮาทั้งหลายนี้ จึงตัดเสี่ยยังกิเลสธัมมหันแล

ในหน้า ๑๔๕ กล่าวว่า “...และอุโมงค์ที่ทั้งหลายก่อไปแล้ว อุโมงค์ที่ผู้หญิงทั้งหลายก่อนั้น ผู้ชายทั้งหลายพากัน ไปช่วย จึงได้แล้วก่อนควา ปรกกายพริกขึ้น...” หน้า ๑๔๕.

10 คันทรส-ผู้ปวิวรรต

11 หมายถึง อย่าง, ชนิด

12 บริวาร-ผู้ปวิวรรต

13 โสรจสรง-ผู้ปวิวรรต

14 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า “ล่ามเวียกเกียกกาย”

15 โจทก์-ผู้ปวิวรรต

16 หมายถึง ลำบาก, トラกตรา

17 หมายถึง จดจำอะไรได้ง่าย

บัดนี้ ผู้ยิงทั้งหลายก็ว้าเหว่ไยยังผู้ชายทั้งหลาย ก็ปลั่งวรยังจิตใจตน ให้ระงับดี อุบมุงอันนี้จึงบ่แล้ว
หั้นแล

พระยาไต้ยีนป้อมหา (ปัญหา) คาถาแล้ว ก็จึงหายคำเคียดแก่คนทั้งหลายหั้นแล
มหากัสสัปะเจ้า จึงว่าอุบมุงอันนี้ แม่นว่ก่แล้ว ก็บ่ได้ใส่ไว้อุรังคราสสัปะปัญญเจ้า มา ๒/๑๑/๑
สรุฎฐิตแทนอันนี้ พอเอาได้เอาไปไว้ฎุกำฟ้าพุนแล

พระยาจึงขอแบ่งเอา ถ่อง¹⁸ ๑ จึงซ้าก่อุบมุงนั้นให้แล้ว จึงถาปันนาไว้หั้นแล มหากัสสัปะจึงห้าม
อย่าได้ ม้าง¹⁹ พุทรวัจจนะเทิน บ่เป็นม้างคละแก่บ้านเมือง บุชานณธัมมสัปะปัญญเจ้าบ่ให้วุฒิธัมมแก่บ้านเมือง
เป็น โภยไภ²⁰ แท้ดีหั้นแล

ดูรามหาราส ปางเมื่อพระเจ้ากัสสัปะ (กัสสัปะพุทธเจ้า) จักนิพพานสั่งไว้ว่า ให้อรหันตาตนนิ่งเอา
ธาตุไปไว้ในคูหา ถ้าพระยาตนนิ่งอันจักเกิดมาพายหน้าพุน เหตุสัปะปัญญเจ้าหลังเห็นพระยาตนนิ่ง จักได้ถา
ปันนาโชตนาพุทธศาสนาสัปะปัญญเจ้าตนนั้นแล

พระยาลังกา ขอปลักสาพุทธวัจจนะ ได้ไปเอาธาตุพระเจ้ากัสสัปะ หนีจากที่นั้นมาปลักสาไว้สักกระ
บูชาเพื่ออยากได้บุร ยามนั้นเทวดามเหสักรา อันปลักสาภูมมสถานบ้านเมืองแลเทวดาฝูงปลักสาธาตุใน ๒/๑๑/๒
(เสา) คูหาที่นั้น คองคุดอันเป็นเหมื่อ (เมื่อ) นาน คูหาเป็นอันเป่าสุรเสย แม่นว่เทวดาฝูงอื่นเคยได้ไหว้นบ
อุปลักสานั้น มาบ่เห็นธาตุพระเจ้าตั้งนั้น จึงถามเทวดาฝูงปลักสานั้น จึงบอกว่พระยาลังกาเอาไปปลักสาสักกระ
บูชา เทวดาทั้งหลายพ้อมกันติเตียนโกตเคียด ประสบพบกับเทวดาอันอยู่ **ขงเขต** ท้าวพระยาฮ้อยเอ็ดเมืองให้
บันตน **จิตใจ**²¹ ท้าวพระยามายุทธกัมม **สมคาม**²² อ้อมเมืองลังกา

พระยาลังกาจึงเอาธาตุพระยา (พระกัสสัปะ) พุทธเจ้าทั้งมวร ไปถะปันนาไว้ในขุมอันนึ่ง แต่งเปว
(แปว?) ป้องเป็น **ย่น**²³ ชาวเก้าซันกวัดแกวงไว้

ยามนั้น พระยาลังกาแลเสนาอามาสทั้งมวร พ้อมกันออกไปแล้วท้าวพระยาฮ้อยเอ็ด ท้าวพระยาฮ้อย
เอ็ดเมือง กุมเอาได้พระยาลังกาทั้งเสนาอามาสหมดทั้งมวร บ้านเมืองลังกาลวดจิบหายเสียแล

ท้าวพระยาทั้งหลาย เข้าซิง (ซอก) บ้านเมืองเทเอา เขาจึงเห็นขุมย่น **ง้าว**²⁴ เยียวว่ขุมค่า ๒/๑๒/๑ จึง
ลงเอาบ่ได้ เทวดาทั้งหลายจึงนิมิตเป็นพราม มาเล่าให้แจ้งว่ ธาตุพระเจ้าเป็นอันประเสียดยิ่งกว่าข้าวของเงิน
ค่าแล

ยามนั้น **บัณทุกัมพลลิตาบาส**²⁵ กะด้างแข็ง พระยาอินทาหลังเห็นด้วยทิพพจักขุจึงเอาเทวดา เทว
บุตร เก้าตนเป็นเค้า ลงที่เขาพระยาทั้งหลายขุมนุมกันนั้น พระยาอินทาจักให้เทวดาเทวบุตรทั้งเก้าตนมีสุริยเทว
บุตรแล **จันทเทวบุตร** ตาต่อเท่าราหูสุรินทเทวบุตร พ้อมกัน ผาบ²⁶ **ย่นง้าว** แลตนแลซันจึงตกเสียแล

18 หมายถึง แฉว, ฝ่าย, ส่วน, ครึ่ง

19 หมายถึง ทำลาย, ส้าง, รื้อ

20 โภยภัย-ผู้ปวิวรรต

21 จิตใจ-ผู้ปวิวรรต

22 หมายถึง สงคราม

23 ยนต์ หมายถึง เครื่องที่มีกลไก-ผู้ปวิวรรต

24 หมายถึง ดาบ

ท้าวพระยาทั้งฮ้อยเอ็ดเมือง จึงเข้าเอาธาตุพระเจ้าคินมาไว้ในถ้ำคูหาดังเก่าหั้นแล ยามนั้นเทวดาทั้งหลายชมชื่นยินดีมาเล่าแก่ท้าวพระยาฮ้อยเอ็ดเมือง ไปเอาเงินค่าแก้วแหวนในถ้ำอันนั้น บัญชีเลี้ยงฮ้อยเอ็ดเมือง

ดูรามหาราส เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จออกแสกตรัสสนทนาสาธยายปัญญานั้น ให้ ๒/๑๒/๒ (ส) เกสาธาตุแก้ตีปฐส พลิกะ (ตปฐส, ภัลลิกะ) ๘ เส้น วันนั้นสั่งไว้ว่า ให้เอาไปไว้ดอย (สิง) คุตตรพูน พระยาเชษฐนครมาเอา ๒ เส้น ขาจึงเอาไปทางสะเกา พระยานาคลักเอา ๒ เส้น ขาจึงจากที่นั่นไปฮอดเมืองอุปประนคร (อุปจนคร) จึงบอกแก่พระยาว่า เกสาธาตุแต่ก่อนมี ๘ เส้น พระยาเชตถนคร (เชษฐนคร) เอา ๒ เส้น พระยานาคลักเอา ๒ เส้น พระเจ้าจึงสั่งไว้เพื่อเอาเอาไปไว้ในดอยสิงคุตตรพูนแล

ยามนั้น มเหสีกษัตริย์ จมแก่พระยาเชษฐนครแลพระยานาค มาม้างพุทธวิจจนะนั้น จักให้เป็น โภโยแก่บ้านเมืองดังนั้น พระพุทธเจ้าตรัสรู้แจ้งจึงมีตาทาให้เทวดา เอาเกสาธาตุหนีจากพระยาเชษฐนคร พระยานาคลักเอานั้น เทวดาก็เอามาเข้าอุป (ผอบ?) เป็น ๘ เส้นดังเก่า ด้วยคำสั่งจจอธัญฐานแห่งพระยาอุปปลนคร จึงไขดูก็เห็นดังเก่าหั้นแล พระยา ๒/๑๓/๑ บัญชีที่ดอยสิงคุตตระดังนั้น พระยาอินทา พระยาพรหม แลวิสุกัมมเทวบุตร เทวดาทั้งหลาย ก็ชมชื่นยินดีก็ลงมาบอกบ่อนดอยสิงคุตตระแล ซ่อยก่อนเจตียะดินจัก (ดินจี่, อธิฐ) คำแล้ว ละป็นนาเกสาธาตุพระพุทธเจ้าไว้วันนั้น ปละพุทธวิจจนะอันได้สั่งนั้นแท้ดีหลีแล

พระยาสุวณณภิกษุ แจ้งธัมมเทสนาห้ามว่าม้างพุทธวิจจนะมีดี พระยาจึงแต่งขันการวะแล้ว ให้คนทั้งหลายเอาหินอันแบ่งไว้ ก้อยอดอุปมุงอันบ่แล้วนั้น มาเจาะแล้วล้างสรองบรมแล้ว เอาอรังคธาตทั้งมวรใส่ จ้งเอาผ้ากัมพลปกเท็ง ตั้งไว้ท่ากลางปราสาท จึงคาด (จัด) คน สำแดง²⁷ ดี นุ่งเสื้อขาวผ้าขาวหาม เพื่อไว้ไปฎุกำฟ้าดอมอรหันตเจ้าทั้งหลายหั้นแล

พระยาจึงว่า ผู้ใดอย่าได้พนันกัน ด้วยอัน หลีน²⁸ สิ่งแต่ก่อนนั้นเทิน อย่าได้เอาผู้ยิงไปสู่ฎุกำฟ้าสักคน เขาย่อม ๒/๑๓/๒ (สระ) ให้เป็นเหตุแก่กุศลบุรแท้ดีหลีแล ผู้ใดได้เอาผู้ยิงไปจักใส่ทัณฑะกัมมเสียแล

ยามนั้น ผู้ยิงทั้งหลายมาไหว้มหากัสสปะเถระเจ้าว่า ผุงข้าทั้งหลายได้ก้ออุปมุงแล้ว ขอเอาอรังคธาตพระเจ้าละป็นนาไว้แต่ก้อข้าเทิน มหากัสสปะเจ้าจึงให้อรหันตคินไปด้วยวิธี เอา ผุนไฟ²⁹ ที่สัพพัญญูเจ้านิพพานมา ๓ ทนาน ฟ้าวมาให้ผู้ยิงทั้งหลาย เอาไปละป็นนาไว้ จึงได้ชื่อว่า “ธาตุนาราย” ตามคำอันผู้ยิงทั้งหลายกล่าวว่า ไผมาแสงดังพระนารายนั้นตาย มือหากทำนี้วสิ่งเดียวกันนั้นแล ผู้เฝ้าผู้แก่ทั้งหลาย จึงใช้ชื่อว่า อุปมุงอิตถิมยา ดังนั้น พระยาสุวณณภิกษุว่า อย่าได้ม้างคำอรหันตเจ้า อันใช้ชื่อว่า ธาตุนาราย นั้นเทิน

อุปมุง อันผู้ชายก้อบแล้วนั้นใส่ชื่อว่า ภูเพ็ก หั้นแล

25 บัญชีกัมพลคิลอาสน์-ผู้ปริวรรต

26 หมายถึง ปราบ

27 แสดง-ผู้ปริวรรต

28 เล่น-ผู้ปริวรรต

29 พระอังการธาต-ผู้ปริวรรต

ยามนั้น พระยาคำแดง ก่ออุบมุงใส่สูบ ๒/๑๔/๑ พระพรหม ๔ หน้าแล้ว ที่ปักตุลวงบ่อนึ่ง บ่อนปัก
ตุนบ (น้อย) บ่อนึ่ง³⁰ ที่อันก่อโก (ไกล) กันบ่ปรากฏนั้นก็มิ พระยา (คำแดง) รู้ข่าวว่าอรหันตเจ้าทั้งหลาย
บ่ให้อุรังคธาสไปให้ปะนนาจึงเอาธาตุนั้นไปไว้ภูกำฟ้า ว่าตั้งนั้นพระยาจึงเอาข้าวของเงินค่าใส่ข้างแล้ว พระยา
จึงขีว³¹ ซ่างมั้งคละ เสนาขวีมี พาริพนประริวาน³² มาสู่หนองหานหลวง เพื่อว่าจักพ้อมกันสูฎุกำฟ้าหั้นแล
ชาวเมืองหนองหานหลวงตื่น ค้อง³³ ไวใจเสื่อ (เศิก) มา พระยาสุวัณณภิงคละ จึงใช้คนผู้สลาดเว้าไปยามดู
เห็น พระยาคำแดงผู้เป็นลูกน้อง³⁴ แห่งพระยาหั้นแลเคื่องบुर เคื่องทาน อามาสจึงคั้นมาคอบ (ทูล) พระยาสุ
วัณณภิงคละรู้ว่า น้องตนมามีใจชมชื่นยินดี ข้าให้อามาสไปราทนามาไหว้ ทั้งไปพ้อมอรหันตเจ้า เข้าสู่ภูกำ ๒/
๑๔/๒ (ทร) ฟ้าหั้นแล

ยามนั้น พระยาคำแดงก็มาฮอด ปฏิธรรฐฐาน³⁵ ต้านจากรากบ่ดอมพระยาสุวัณณภิงคละแล้ว ก็เอา
กันพ้อมกับอรหันตเจ้าไปฮอดภูกำฟ้าหั้นแล

พระยาพี่น้องทั้ง ๓³⁶ รู้ข่าวว่ามาฮอดแล้ว จึงพ้อมกันขวามน้ำไปตั้งเพียงปากเซหั้น พระยาสุวัณ
ภิงคละ พระยาคำแดงจึงเห็น เคื่อง อาวุตสมคาม³⁷ แห่งพระยาทั้งหลาย ทั้ง ๓ ลวดเกิด คำสงกา³⁸ เหตุว่า
พระยาทั้ง ๒ พี่น้อง บ่ได้เอาเคื่องสมคามมา

ยามนั้น มหากัสสปะเถระเจ้า แกวด³⁹ กตหมาย⁴⁰ รู้ด้วย ประริสัญญิตตะญาณ ในใจแห่งพระยาทั้ง
๒ เจ้าบ่ให้ จิตกระด้าง⁴¹ หดหย้อ⁴² จึงให้มีใจชื่นบานงามดี จึงให้ท้าวพระยาทั้ง ๕ เข้า สังกันทนาจากัน⁴³
ในท่ากลาง⁴⁴ อรหันตเจ้าทั้งหลายแล

มหากัสสปะเถระเจ้า กล่าว ปินหาพระยาธัมม ว่า

30 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า “บัวหลวง-บัวกุ่มน้อย”, นิทานอุรังคธาตุ ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๔๓)

กล่าวว่า “ภูหลวง-ภูน้อย”

31 ขี้-ผู้ปริวรรต

32 รี้-ผู้ปริวรรต

33 ม้อง-ผู้ปริวรรต

34 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) “กล่าวว่า อนุชาฝ่ายมารดา”, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๔๓) กล่าวว่า “ลูกน้องแม่
ของคน”

35 ปฏิสันถาร-ผู้ปริวรรต

36 พระยาอินทปัตถนคร พระยาจุลลณีพรหมทัต และ พระยานันทเสน

37 อาวุธสงคราม-ผู้ปริวรรต

38 ความสงสัย-ผู้ปริวรรต

39 หมายถึง รับรู้

40 กฏหมาย-ผู้ปริวรรต

41 จิตกระด้าง-ผู้ปริวรรต

42 เล็กกลง-ผู้ปริวรรต

43 สังกันทนาพุดจากัน-ผู้ปริวรรต

44 ท่ามกลาง-ผู้ปริวรรต

เชื้อ⁴⁵ ไป ขา⁴⁶ มา ขาไป ๒/๑๕/๑ เชื้อมา ดังนี้

จึงขอเป็นคาถาพระยาธัมมไว้กับปัญหา เพื่อเล่าโลมพระยาทั้ง ๕ ว่า

**คัจฉันติ นระคัจฉันติ โกวะ นระโกเว เยยา (ญะยยา) นระเยยา (นระญะยยา) สากันติ นระัสสา
กันติ โจรัง นระโจรัง เถโน นระเถโน นระรา นุเร นุเร**

มหากัสสปะเจ้า ให้พระยาทั้ง ๕ ถัดเข้าไ้กันจน **สว่าง**⁴⁷ คำเคียดแล จาก้อยคำซึ่งกันแลกันไปมา
เจ้าหลังเห็นอันพระยาสุวัณณภิงคละ พระยาคำแดง จักจตุติไปเกิดห่วมพ่อแม่เดียวกัน ในเมืองอินทปฎฐนคร
จึง กล่าวว่ **เชื้อไป** ดังนี้แล

บดว่ **ขามา** นั้น ได้พระยาจุลลณีพรหมทัต พระยาอินทปฎฐนคร จุตติมาเกิดห่วมพ่อแม่เดียวกัน
ในเมืองจุลลณีพรหมทัต

บดว่ **ขาไป** นั้น พระยาติโคตรบูร จุตติได้ไปเกิดในเมืองสาเกตตนคร ได้เสวยราช ๒/๑๕/๒ (๓๗) เป็น
พระยาสุริยวงสา พระยานันทเสนผู้เป็นน้อง ได้เสวยราชสืบแทน ๓ ปี⁴⁸ มาสู่ฎีกาฟ้าแล้ว จึงจตุติไปเกิดเป็น
ลูกนางสิริตตะนะเทวี แห่งพระยาสุริยวงสาแล

บดว่ **เชื้อมา** นั้น ได้นางสิริตตะนะเทวี จักจตุติมาเกิดในวงสาพระยานันทเสนแล พระยาสุริยวงสา
จุตติมาเกิดเป็นลูกพระยามรุกขนคร ได้เสวยราชชื่อว่า **พระยาสุमितธัมม** เล้าซ้าได้นางสิริตตะนะนั้น เป็นราช
เทวีตั้งเก่า

อันนึ่ง เจ้าหลังเห็นท้าวพระยาทั้งหลาย อันจักได้เป็น **พระยาธัมม** (ธัมมิกราช) คำพุทธศาสนาใน
เมืองสีสัตตนาค ที่ดอยนันทกั้งฮีแลเมืองจันทบุรีสีสัตตนาค ด้วยอันเทียวไปมาเปลี่ยนกัน เป็นพระยาติโคตร
บูรแลอมรรัสสี อันเป็นเจ้าเมืองสาเกตตนครเป็นเค้าหั้นแล

เจ้ากัสสปะ ตรีสสรู้ง้างด้วยตน ๒/๑๖/๑ ดังนี้ จึงกล่าวปัญหาพระธัมม **ขอ**⁴⁹ ไว้แก่พระยาทั้ง ๕
บ่แปลให้แก้ง คั้นว่แปลให้แก้ง เป็น**อุตตริมนุสสธัมม** แม่นพระพุทเจ้า บ่ตรีสสรู้ง้าง **บ่เสดบ่หลอ**⁵⁰ สักตัว
เหตุด้วยพุทวิไส ก็ยังกล่าวให้หมต เจ้าฮมเพ็งดังนี้ จึงกล่าวว่ท่อนั้นหั้นแล ผู้มีผญาหากจักตรีสสรู้ง้าง แห่ง
พายหน้าพูนแล

คาถาอันเป็น **ปัจจุบันนชาส**⁵¹ เห็นต่อหน้าจักให้แปลให้แก้งว่

คัจฉันติ นระคัจฉันติ ผู้ประเสดเทียวทางมาจวบกัน ก็แก้งซ้าประเสดยิ่งกว่าเก่า มัด (บัต) นี้เจ้าหลัง
เห็นท้าวพระยาทั้ง ๕ ได้สร้างสมพพานแสนมหากบ่แล พัดมาจวบกัน เล้าซ้าประเสดพายหน้าพูนกัน จึงกล่าว
เพื่อตั้งนนั้นแล

45 หมายถึง บุคคลที่เราพูดด้วย

46 หมายถึง เขา สรรพนามบุรุษที่ ๓

47 สว่าง หมายถึง กลาย

48 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า “๑๓ ปี”

49 หมายถึง ขมวด

50 ไม่เศษ ไม่เหลือ-ผู้ปริวรรต

51 ปัจจุบันนชาติ-ผู้ปริวรรต

บอกว่า โกวะ นะระโกเว นั้น ผู้สลาดต่อผู้สลาดเที่ยวทางมาจวบกัน ก็แสงซ้าสลาดอาจดูตั้งงามยิ่งกว่า
เก่า

๒/๑๖/๒ (ที) บดว่า เถียวโย (ยา) นะระเถียวยา นั้นผู้สู้อต่อผู้สู้อเที่ยวทางมา จวบ⁵² กัน ก็แสงฮู้ หลัก⁵³
นักปราสยิ่งกว่าเก่า

บดว่า สากันติ นะระสากันติ นั้น ผู้ฮักต่อผู้ฮักเที่ยวทางมาจวบกัน ก็แสงซ้าฮักยิ่งกว่าเก่า

อภิบายคาถา ๔ บดนี้ว่า ชุ่คนชุ่เป็นท้าวพระยา ปุญญะ วันตะ สัตตา ระโห แต่ ธัมมะชาส⁵⁴ ว่า
สลาด อาจมกตนต์ตัวกว่า แต่ สึงสาระ ทุกชะ เถยยะ มีหัวใจเป็นมุงคูล ฮักแก้วทั้ง ๓ เพื่อตามไต่เอานิรพพาน
ความคดเลี้ยวด้วยกานสมคาม (สงคราม) บมีแล

บดว่า โจรง นะระโจรง นี้ผู้เป็นโจรต่อผู้เป็นโจรเที่ยวทางมาจวบกัน ก็เฮิง (แสง) ซ้าชวนกันเป็นโจรยิ่ง
กว่าเก่าแล

บดว่า เถโน (นะระเถโน) นี้ ผู้ฮู้ ลัก⁵⁵ ต่อผู้ฮู้ลักเที่ยวทางมาจวบกัน ก็แสงซ้าชวนกันลักยิ่งกว่าเก่าแล

บดว่า นะรา นุเร นุ (เร) คนทั้งหลายผู้เป็นสัปปริสสะมีค่า ๒/๑๗/๑ เพียรมาจวบกัน ก็แสงซ้ามีค่า
เพียรยิ่งกว่าเก่าแล

อธิบายว่า พระยาทั้ง ๓ นี้ แม้นว่า เมื่อเคื่องสมคามตั้งนั้นก็ดี บไซลัก ไซโจรตาย แม่นสัปปริสสะ มี
ค่า เพียร⁵⁶ เสมิ (เสมอ) ตั้งพระยาทั้ง ๓ นั้นแล ฮู้ข่าวว่าพระยาทั้ง ๒ นำอรังคราสมาที่นี้ จึงแสวงเอานิพพาน
ตั้งพระยาทั้ง ๒ นั้นแล

อันนี้มาหา (มหา) กัสสัปะ หลังเห็นพุทธวิไลอันทำนวย ยังชื้อดอยเป็นบาลีว่า กัปปันนะคีรี แล
พระพุทธเจ้าอาไลซึ่งพระยาตีโคตรบูรนั้น เมื่อชาติอดีตหลังพุน พระยาได้เอา ลูกนกแลไข่เต่า ไข่แลน มากิน
จึงเช็ญใจปราสจากพ่อแม่ลูกเมียฮักแลเสนาอามาสผู้เพ็งใจเห็นแล พระยาตนนี้ จักได้ละป็นนาอรังคราสใน
ดอยอันนี้ จึง ซินใจ⁵⁷ ฎุกำพาก็ว่าแล พระพุทธเจ้าสั่งให้เอาอรังคราสหัวอก มาใส่ไว้ในดอยเช็ญใจ ๒/๑๗/๒ (ที)
ที่นี้ ฮอยที่พระเจ้าว่าพระยาตีโคตรบูร เสมิ (เสมอ) พระยาเป็นหน่อพุทธวงสา กว่าพระยาทั้ง ๕ อันมาบัดนี้
แม่นชื้อหน่ออรหันต์เห็นแล มหากัสสัปะเจ้าหลังเห็นตั้งนี้ ท่อเจ้าบแปลให้พระยาทั้ง ๕ แจ้ง ท่อกล่าวแต่พอ
ประหน้อย (นิตหน้อย) เมื่อใดทั้ง ๕ ม้างซันธ ๕ ได้มาเกิดเป็นอรหันต์ ก็หากจักแจ้งด้วย บุพเพนิวาสสะ
ญาณ (บุพเพสันนิวาสญาณ) ประระสะญิตตะสัญญาน (ปรสัญญิตตญาณ) ในปณหาอันว่า เชื้อไป ขามา นั้น
แล มหากัสสัปะเจ้า ฮู้บุรครุ พระยาทั้ง ๕ จึงแปงนิทานอันนี้ เพื่อให้นักปราสเจ้าทั้งหลาย ตรีสสรูพาย
หน้าพุนแล

ยามนั้น พระยาทั้งห้า ได้ยินมหากัสสัปะเจ้ากล่าวคาถาให้แจ้ง มีหัวใจขึ้นบานฮักแพงซึ่งกันไปมา
แล้วจึงพ้อมกันตักแต่งให้คนทั้งหลาย ไปเอาหินอันก่อบแล้วนั้น มาก่ออุปมุงใสอรังคราส มหากัสสัปะเจ้าแล

52 พบ-ผู้ปริวรรต

53 ลลาด, หลักแหลม-ผู้ปริวรรต

54 ธรรมชาติ-ผู้ปริวรรต

55 โจร, ขโมย-ผู้ปริวรรต

56 อักขวิธีธัมม เขียนเป็น พุย

57 เช็ญใจ-ผู้ปริวรรต

อรหันตาเจ้าทั้งหลายจึงว่า หินอันก่อแต่ก่อนไปแล้วนั้น บ่ ๒/๑๘/๑ เป็นมิ่งคละแล้ว ให้ปั้นดินดิบก่อ จึงสุ่มไฟ ถ้อน⁵⁸ บ่ลำที่ปูน (เปรียบ) สาสนาพายหน้าพูนแล้ว

ว่าดังนั้น ท้าวพระยาทั้ง ๕ จึงแต่งให้คนทั้งหลายปั้น ดินจี⁵⁹ นั้น เอาฝ่ามือมหาภักส์สัปะเป็นด้าม⁶⁰ ได้ดินก่อทุก (อัน) แล้ว ให้พระยาสุวณณิงคละ แยกชุดชุมก่อน พระยาเจ้าพี่น้องทั้ง ๔ ชุดนำ จึงให้เสนาอา มาสแลคนทั้งหลาย ชุดชู่คนด้วยลำดับ ชุดฮา (ก) เล็กเอาสอก (ศอก) มหาภักส์สัปะเจ้าแลวงกว้างทั้ง ๔ ด้าน สองวามมหาภักส์สัปะเจ้าหันแล

พระยาจุลลณีพรหมทัต มี เงินแห่น⁶¹ ๕ พัน ห้าฮ้อยห้าสิบแห่นแล แห่นหนัก ๔ ฮ้อยเค้า (เค้า?) มีคำ ๕ ฮ้อย ๕ สิบ แห่นแลแห่นหนัก ๓ ฮ้อย เอาค้องสิบเค้า จับ⁶² เค้าหน่วย สิบเจ็ดจับ มีเจ็ดหน่วย ใส่ไว้ห้องลุ่มก้าด้านวันออก

พระยาอินทปฏิฐานคร มีเงินแปเค้าล้าน (เค้า) แสน ๒/๑๘/๒ (๗) เค้าหมื่น เค้าพัน เค้าฮ้อย มีคำบอก (ปลอก) มือ ๓ หมื่น ๓ พัน ๓ ฮ้อย ๓ สิบ จึงหล่อทองเป็นรูปเสือง (เฮือ) ใส่ไว้หลุมด้านใต้

พระยาคำแดง⁶³ (พระยานันทเสน) มีโถน (กระโถน) หมากคำหน่วยหนึ่ง หนักเจ็ดพันใส่แหวนเต็ม ชันเงิน หน่วยหนึ่งหนักเก้าพัน ไตคำ⁶⁴ หน่วยหนึ่ง ไตเงิน ๒ หน่วย หนักหมื่นเก้าพัน ใส่ มี้ว⁶⁵ เต็มมีฮ้อยคู่แล้วแล คู่ หนัก ๒ พันคำถึงเก้าหมื่น ใส่ค้องสิบเจ็ดจับ เจ็ดหน่วย สิบห้าจับ ห้าหน่วย สิบสามจับ ๓ หน่วย ใส่ไว้ห้อง หลุมด้านเหนือ

พระยาสุวณณิงคละ กระโจมหัว ๒ อัน แลอัน (แล) หนัก ๓ หมื่น สังกวนคำ ๒ อัน แลอัน (แล) หนัก ๓ แสน มี (กระ) โถน⁶⁶ หมากคำหน่วย ๑ หนัก ๙ หมื่น ใส่แหวนแล กระจอนหู⁶⁷ เต็มชันคำหน่วยหนึ่ง หนักเจ็ดหมื่น ใส่ วันลักคัง⁶⁸ เต็มไตคำหน่วยหนึ่ง หนักแสนหนึ่ง โอคำ ๙ หน่วย หนักสองพัน โอเงินเก้าหน่วย แลหน่วย (แล) หนัก ๓ พัน โอนากเจ็ดหน่วย แลหน่วย (แล) หนัก ๕ พัน ใส่ไว้ห้องหลุมท่ากลาง ๒/๑๘/๑ หั้นแล

58 คำลงท้าย คล้าย ถิ่น, เทิน

59 อัฐ-ผู้ปริวรรต

60 ดั้นแบบ-ผู้ปริวรรต

61 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า “แน่น” และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า “แนน”

62 สันนิษฐานว่า กำ

63 เนื้อความในโบราณฉบับนี้ขาดหาย จากเนื้อความฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) เนื้อหาการบริจากระราชทรัพย์บูชาตรงกับ ของ พระยานันทเสน ซึ่งในส่วนการบริจากระราชทรัพย์บูชาที่ปรากฏในเล่มนั้น กล่าวว่า “พระยาคำแดง ทรงก่อด้านตะวันตก และทรง บริจากระราชทรัพย์บูชา เป็นต้นว่า กระโถนทองคำลูกหนึ่งหนัก ๖๐,๐๐๐ แล้วเอาแหวนใส่ให้เต็ม เงิน ๓๐๐,๐๐๐ มงกุฎแก้วมรกตคู่ หนึ่ง ปั้นทองคำคู่หนึ่ง พานทองคำ ๗,๐๐๐ ลูก แล้วเอาหินมุกด์มาทำเป็นหีบใส่ข้าวของนั้น ๆ เอาลงไปรองภายใต้ด้านที่พระองค์ก่อ หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

64 หมายถึง ชัน, ถาดทอง

65 หมายถึง พายุรีด เครื่องประดับต้นแขน

66 ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า โถ

67 หมายถึง คุ่มหู

68 น่าจะเป็นเครื่องประดับประเภทหนึ่ง

มหากัสสปะเจ้า บอกให้อาโหใหม่ใส่น้ำมาตั้งแลด้านแลหน่วย จึงเขียน **คาถามังคะโลก** ใส่ชูหน่วย สุด (สูตร/สวด) **ราหูปริตต์**ใส่น้ำ

แล้วพระยาสุวณณิงคละ เอน้ำหตทั้งสี่ด้านเวียนเมื่อขวา ๓ ฮอบ

แล้วพระยาจุลลณีพรหมทัต จึง (เอา) น้ำหตเบื้องตวันออก จึงก่อขึ้น

พระยาทั้ง ๓⁶⁹ นั้นอยู่ได้ก่อด้านใด ก็ก่อตั้งเดียวกันนั้นแล้ว ค้นว่าพื้นดินได้วานึงเป็น **ลูบ (รูป)**⁷⁰ จึง ปล่อยให้ แต่นั้นพระยาสุวณณิงคละ จึงก่อขึ้นให้เป็น**รูปฝาบารมี (ฝาระมี)** ทั้งยอดสุดให้ได้วานึงแท้ แต่ค่าขึ้น เมื่อสุดยอดได้ ๒ วามมหากัสสปะเจ้าแล จึงชุด **เตาฮา**⁷¹ ทั้งสี่ด้าน **ไม้จวง ไม้จัน**⁷² **ไม้ค้ำพัก**⁷³ **ไม้คันธสะ (คันทรสสะ) ไม้ขุมพู ไม้โคโค**⁷⁴ **ไม้ฮัง** มาเป็นพื้น สุม ๓ วัน ๓ คืน สุกดีแล้ว จึงเอาหินหมากคอมกลางโคก ที่เป็นมังคะลามาม **ขุม**⁷⁵ มหากัสสปะแลอรหันตาเจ้าทั้งหลาย ทั้งท้าวพระยาทั้งห้า จึง ๒/๑๙/๒ (๗) เอาอุ รังคราส ไปละป็นนาไว้ในอุปมุงหันแล จึงบอกให้ตั้งปักตูอัดไว้ดีแล้ว

ยามนั้น อูรังคราสหาก**บัตบอก** (เปิดออก?) ผ่ากัมพล สระเต็ดจจจกออกมาตั้งอยู่ในฝ่ามือเบื้องขวา แห่งมหากัสสปะเจ้าหันแล อรหันตาเจ้าทั้งหลายแลท้าวพระยาเสนาอามาส ยิ่งอัสสะจันยิ่งนักให้เสียง **สาธู กาน**⁷⁶ มากนัก

ยามนั้น มหากัสสปะเจ้า คืดฮอดพุทรวัจนะ สั่งให้อาอูรังคราสไปไว้ภูก้ำฟ้า พระเจ้าสั่งท่อนั้น บได้สั่งละป็นนาไว้ เจ้าตรัสสรู้แจ้งแล้ว จึง**เสียง**คำกล่าววว่า ฮอยที่พุทรวไสหลังเห็นปุคละทั้งหลาย ผู้เป็น หน่อพุทรวางสาแลเชื้อหน่ออรหันต จักมี **เมื่อสุดเมื่อฮอย**⁷⁷ พุ้น ได้สั่งแบ่งสปีละป็นนาไว้แล บัดนี้เฮาอย่าได้ ละป็นนาถ้อน ตั้งไว้ตามคำพุทรวัจนะสั่งเทิน

ยามนั้น อูรังคราสหากสระเต็ดจจจ ๒/๒๐/๑ เข้าไปในอุปมุงผ่ากัมพลนั้น หาก **มาย**⁷⁸ ออกปกอยู่ตั้งเก่า แล พระยาสุวณณิงคละ เป็นอัสสะจันคืดฮอดคำอันเจ้ากัสสปะหากห้ามยังชะดั่ง (สะดั่ง) ดวงใจยิ่งนัก ท้าว พระยาทั้งหลาย จึงแบ่ง **แป้นไม้คู้หับ**⁷⁹ ไว้ด้วย **ขอกะดาน**⁸⁰

จึงไปเอาหินในเมือง**กุสินาราย** (กุสินารา) หนวยนึ่ง ฝังไว้แจเหนือ แบ่ง**อุปัสสหมูชิ**ไว้กักหัน เพื่อ ว่าหมายเมืองมังคะสองหน่วยนี้ ไว้ก้าตวันออก

เอา (หิน) **เมืองลังกา**หน่วยนึ่ง ฝังไว้ก้าตวันตก

69 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า พระยาทั้ง ๕

70 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า รูปเตา

71 หมายถึง เตาที่ขุดลงไปนดิน มีรางสำหรับใส่พื้น

72 ไม้จันทน์-ผู้ปริวรรต

73 กลัมพัก-ผู้ปริวรรต

74 ไม้โคโค-ผู้ปริวรรต

75 หลุม-ผู้ปริวรรต

76 สาธุการ-ผู้ปริวรรต

77 สิ้น-ผู้ปริวรรต

78 เหยออก-ผู้ปริวรรต

79 ปัด-ผู้ปริวรรต

80 กลอนประตุ, หน้าต่าง-ผู้ปริวรรต

จึงให้เอา (หิน) เมืองตักกสิลานคร หน่วยหนึ่ง ผิงไว้กำวันตกแจเหนือ จึงแบ่ง **สุปม้ออะสาชะไน**⁸¹ ไว้
หมายด้านเหนือว่า อูรังคราสพระพุทเจ้า ได้สระเต้ตจจออกกทำปาฎิทาน ฮู่เยื้องอันบให้ม้างพุทธวัจจนะ
ตั้งนั้น จักอำนาจยสาสนานักคละนิทาน (ศาสตรนครนิทาน) อยู่ฝ่ายด้านเหนือ จึงเจือมาได้ ให้อาชะไนยป็น
หน้าเมื่อเหนือเพื่อตั้งนั้นแล

๒/๒๐/๒ (๓) อันนึ่ง พระยาสุวณณภิงคละหากได้ **ระดับ**⁸² ฮับฟิง เอาอันสัพพัญญูเจ้าเทศสนาให้แจ้ง
นิทานให้แบ่งไว้หันแล

มหากัสสัปะเจ้า จึงให้แบ่ง **สุปพนละหก**⁸³ ตัวนึ่ง ป็นหน้าเมื่อเหนือ อยู่ **เฮียง**⁸⁴ อาชาไนยหมายว่า
แม่่นพระยาตีโคตรบูรตณ จักได้ละป็นนาไว้อูรังคราสแล คำพุทธศาสนาเท่าห้าพันวัสสา กำฝ่ายใต้ขึ้นเมื่อ
เหนือแล้ว จึงได้เป็นตั้งม้าพะละหกตัวประเส็ดหันแล

บดว่า **อาชะไนยแลพะละหกตัวนี้** พระยาได้เถิงอรหันตแล้ว จึงแจ้งในป็นหาด้วย **บุพเพนิวาสสะ
ญาณประระสัฎฐิจิตตะญาณ (บุพเพนิวาสญาณและประสัฎฐิตญาณ)** จึงให้แบ่งไว้ในนิทานที่นี้หันแล นักปราส
เจ้าทั้งหลายดูแล้ว ค่อยพิจารณาดูเทิน

ยามนั้น มหากัสสัปะพอรหันต ๕ ฮ้อยตณ เวียนปีทะระ (ประทักษิณ) ท้าวพระยาทั้ง ๕ จึงพ้อมกัน
อธิฐาน เวณข้าวของเงินค่าเคื่อง**บรโปก**ทั้งมวร อันละป็นนาไว้ฮองลุ่มนั้นด้วยคำ ๒/๒๑/๑ ว่า **ข้าวของฝูงนี้
เป็นพุทธสันตักัง (พุทธสันตกะ) เท่า ๕ พันวัสสาพันแล**

พระยาสุวณณภิงคละแลพระยาคำแดง จึงพ้อมกันปราถนาว่าขอให้ได้มาบวดในศาสนา เป็นอย่าได้ให้
ฮาพี่น้อง **พัตพาก**⁸⁵ กันเทิน

พระยาจุลลณีพรหมทัต พระยาอินทปฏิฐานคร ได้ยินแล้วหัวชมชื่นยินดี **ย้วย**⁸⁶ หลั่นว่า เมื่อก่ออุป
มุงนั้น พระยาเจ้าพี่น้องแลฮ้อยทั้งหลาย ก็พ้อมกันก่อแล บัดนี้มาปราถนาเอา มาบชักชวนสังจา พระยาสุ
วณณภิงคละจึงว่า ห่อนว่ามีคำปราถนาอันต่าง ๆ บ่ฮู้ ฮ้อยทั้ง ๒ จึงบ่ได้ชวนแล **ปุฮาน**⁸⁷ ว่า **“ปุ๊กเฮือนตามผู้
อยู่”** คั้นว่า มักเที่ยวทางดอมกัน ก็ปราถน่านำกันเทิน พระยาจุลลณีพรหมทัตกับพระยาอินทปฏิฐานคร จึง
พ้อมกันปราถนาว่า ขอให้ได้เกิดฮ่วมท้องพ่อเดียวแม่เดียวกันเทิน ขอได้บวดในพุทธศาสนา ให้ได้เป็นอรหันต
ตั้งพระยาเจ้าพี่น้องนั้นเทิน

พระยานันทเสน ๒/๒๑/๑ (๓) จึงปราถนาว่า สาธุ สาธุ ผู้ข้าหากได้ก่อด้านนึ่ง**กุด** (กุฎิ?/พุต?) ตัวผู้ข้า
ขอให้ได้บวดในพุทธศาสนา ให้ได้เป็นอรหันตตนถ้วน ๕ นั้นเทิน

81 อาชาไนย-ผู้ปริวรรต

82 สดับ-ผู้ปริวรรต

83 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า ม้าพลาหก หน้า ๑๖๒. และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๑) กล่าวว่า ม้า
มณีกาบ หน้า ๑๐.

84 หมายถึง เรียงกัน, เคียงกัน

85 พัตตพราก-ผู้ปริวรรต

86 หอกเย้า-ผู้ปริวรรต

87 โบราณ-ผู้ปริวรรต

พระยาอินทปฏิฐานคร มีเงินแป ๓ แสน
พระยานันทเสน มีขันคำ ๓ หน่วย แลหน่วย (แล) หนัก ๓ หมื่น
พระยาคำแดง มี **เงินดั่ง**⁹⁴ ๓ แสน
พระยาทั้ง ๔ บุษยาพระยาสุวณณภิงคละ ด้วยคาถาอันนี้เห็นแล

พระยาล่าย (ร้าย) บดคาถาเห็นแล้ว พระยาสุวณณภิงคละ จึงเอาแขนพระยา ๒/๒๓/๑ คำแดง พระยา
จุลณีพรหมทัต พระยาอินทปฏิฐานครจูงแขนกับพระยานันทเสน เข้าบายมือพระยาทั้งสี่ ชูคนสั่งกันแล ก็ลา
พากจากภูกำฟ้า หนีเมื่อสู่บ้านเมืองแห่งตน ก็มีเห็นแล

กล่าวอรหันตา ๕ ฮ้อย มีมหากัสสปะเจ้า เป็นประธานแล พระยาทั้ง ๕ ก่ออุปมุงใส่อุรังคธาตพระ
พุทธเจ้า ที่ภูกำฟ้า ก็แล้วท่อนี้แล ฯ

94
หมายถึง เงินพดด้วง